

Regionálne osobnosti

aj očami a rukou Akad. maliara Stana Lajdu

Vyznanie : Bon jour, Paris. Good Morning, London. Dobrý deň, Žilina / Ján Frátrik ; obálka, kresby Stanislav Lajda, Mojmir Vlkolaček. — 1. vyd. — Žilina : Regionálne kultúrne stredisko, 1996. — 59 s. — ISBN 80-85161-17-6

ŽOFIA BOŠŇÁKOVÁ

Žofia Bosniaková (Žofia Bošňáková)

* 2. jún 1609, Šurany - † 28. apríl 1644, Strečno
uhorská šľachtická, po smrti uctievaná ako svätica aj keď k jej oficiálnej kanonizácii doposiaľ nedošlo

Jej druhým manželom bol neskorší palatín František Vešelén. Po svadbe v roku 1630 sa presťahovala do renesančného kaštieľa v obci Teplička nad Váhom.

V roku 1644 sa Žofia presťahovala na hrad Strečno, ktorý ju a jej rodinu mal uchrániť pred nepokojnými rokmi.

V apríli 2012 boli na Strečnianskom hrade opäť uložené jej umelecky reštaurované pozostatky.

Jej vernú podobu vymodeloval tím pod vedením akademického maliara Stana Lajdu.

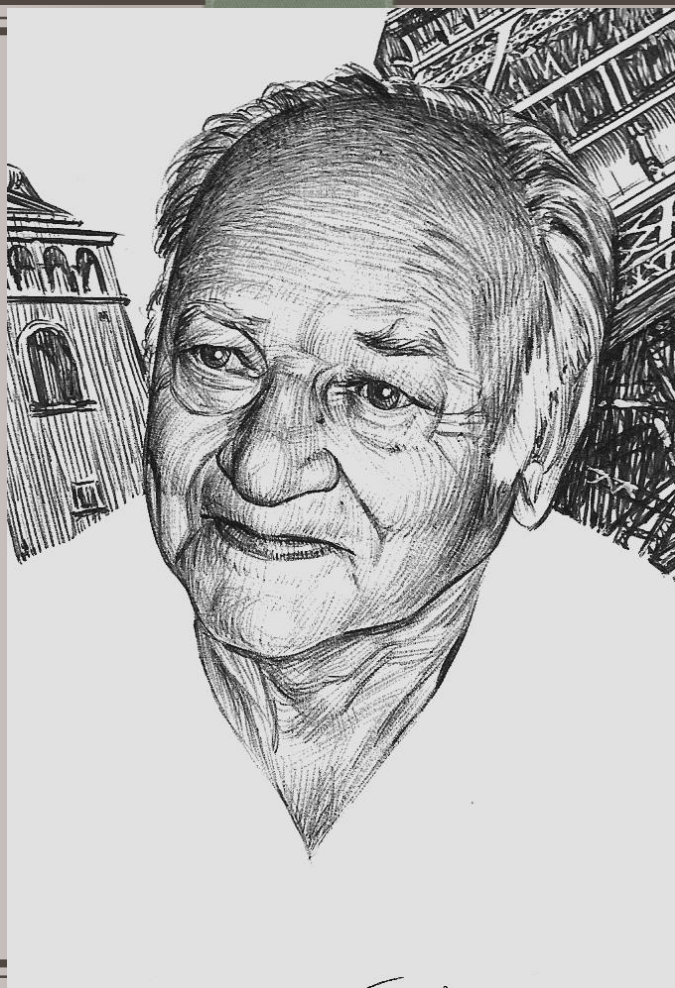

Gejza Čáki (Csáky)

* 1. september 1878 - † 31. august 1974, Francúzsko
gróf, posledný vlastník Budatínskeho hradu

Vlastnil okrem Budatínskeho hradu aj viacero pozemkov v okolitých obciach. Medzi ľuďmi bol mimoriadne obľúbený. Stal sa zakladajúcim členom Matice slovenskej a bol aj jedným zo zakladajúcich členov Slovenskej národnej knižnice. Zachované archívne dokumenty a svedectvá nám opisujú Gejzu Čákiho ako ochotného človeka, ktorý cítil so slovenským ľuďom a v mnohých prípadoch sa mu snažil ísť v ústrety.

Ján Frátrik

* 9. október 1916, Žilina - † 31. júl 2000, Žilina
slovenský básnik katolíckej moderny, prekladateľ nemeckej a francúzskej poézie, pedagóg

Po maturite pôsobil na viacerých miestach ako učiteľ (Horný Hričov, Terchová, Nesluša, Žilina). Po nadobudnutí odbornej pedagogickej kvalifikácie učil na stredných odborných školách a na jazykovej škole v Žiline. Od roku 1976 bol na dôchodku a venoval sa literárnej činnosti. Popri básnickej tvorbe sa venoval aj teórii literatúry a prekladom z nemčiny a francúzštiny, ktorých väčšina ostala v rukopise.

Juraj Jánošík

* pred 25. január 1688, Terchová - † 17. marec 1713, Liptovský Mikuláš

ľudový hrdina, zbojnícky kapitán

Stal sa synonymom boja proti nespravodlivosti a ľudskému útlaku. Jeho družina prepadávala miestnych šľachticov i bohatých mešťanov, pričom na zimné mesiace sa jednotliví zbojníci roztratili po okolitých dedinách. Jánošík sa najčastejšie zdržiaval v Terchovej. Osudy Juraja Jánošíka, jeho druhov i ďalších zbojníckych družín sa stali obľúbeným námetom slovesného, hudobného a výtvarného ľudového umenia. Stal sa hrdinom mnohých ľudových piesní a povestí.

Andrej Barčík

* 20. november 1928, Závodie - † 6. jún 2004, Žilina
slovenský kresliar, grafik a tvorca koláží, bol jedným zo
zakladajúcich člen skupiny Mikuláša Galandu

Bol iniciátorom a spoluzakladateľom tvorivej umeleckej
Skupiny Mikuláša Galandu, ktorá svoju prvú výstavu
organizovala v Žiline roku 1957.

Vystavoval doma a v zahraničí a jeho diela sú zastúpené vo
fondoch najvýznamnejších slovenských a českých galérií i v
renomovaných súkromných zbierkach. Žil a tvoril v Žiline.

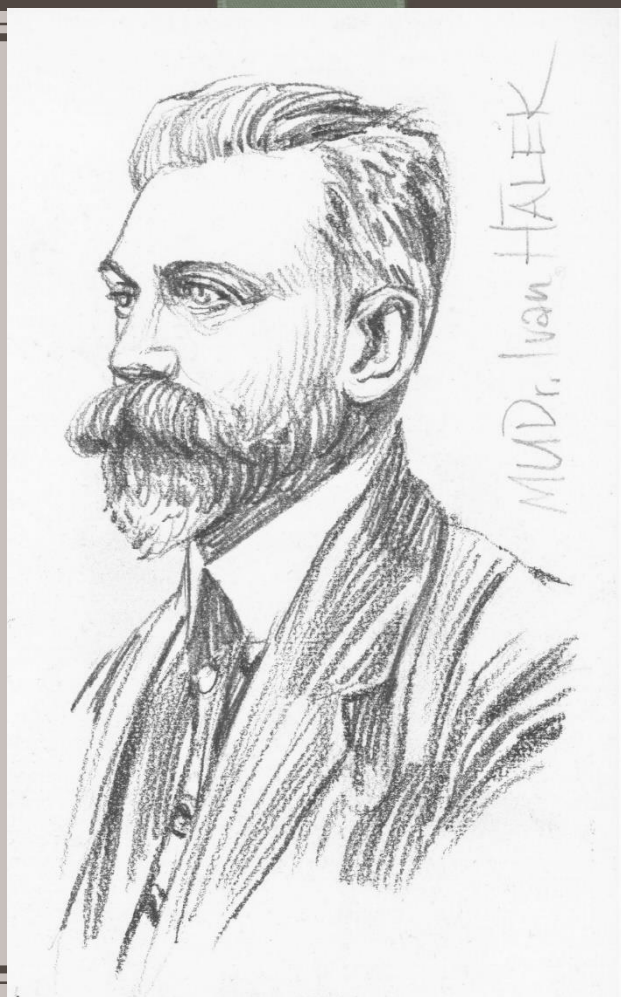
Jozef Gabčík

* 8. apríl 1912, Poluvsie - † 18. jún 1942, Praha
česko-slovenský vojak, ktorý bol účastníkom Operácie Anthropoid

Po špeciálnom parašutistickom a spravodajskom výcviku bol v noci z 28. na 29. decembra 1941 s členmi skupiny Anthropoid vysadený na územie protektorátu Čechy a Morava a 27. mája 1942 spolu s Janom Kubišom zrealizoval atentát na ríšskeho protektora Reinharda Heydricha.

Dnes je po ňom pomenovaná obec Gabčíkovo a jeho meno nesie vo svojom čestnom názve aj slovenský 5. pluk špeciálneho určenia v Žiline.

Bol niekoľkokrát posmrtné vyznamenaný.

Ivan Hálek

* 11. november 1872, Praha – † 17. február 1945, Modřany, Praha
významný český lekár pôsobiaci na Slovensku, zdravotnícky organizátor, humanista, spisovateľ, publicista, prekladateľ a pedagóg

V roku 1901 sa Ivan Hálek usadil ako praktický lekár v Čadci. Snažil sa pozdvihnúť kultúrnu úroveň a duševnú zaostalosť kysuckých ľudí požičiavaním kníh, časopisov, uverejňovaním skúseností.

Hálek tieto svoje skúsenosti podrobne opísal v útlej knižke Zápisky lekára, ktorá vyšla po prvý raz v roku 1937. Po štvorročnom pôsobení v mestečku na Kysuciach prijal Ivan Hálek ponuku lekára Dušana Makovického a presídlil sa do Žiliny, kde prevzal jeho prax i s bytom. Keďže stál pri zrode detskej nemocnice v Žiline, je jeho meno trvale zviazané aj s históriou žilinskej nemocnice, ale pre svoj úprimný vzťah k Žiline, Kysuciam i Slovensku vôbec, je jeho meno trvale zapísané aj v historických análoch Slovenska.

Dušan Kállay

* 19. jún 1948, Bratislava
významný slovenský výtvarník, grafik, ilustrátor, maliar a pedagóg

Je rodák z Bratislavy, ale detstvo prežil na strednom Slovensku v Žiline.

Vo svojom diele sa venuje predovšetkým voľnej grafike, maľbe, knižnej ilustrácii, tvorbe ex libris, tvorbe poštových známok, animovanému filmu a plagátovej tvorbe. Od roku 1990 pôsobí ako profesor na VŠVU ako vedúci Ateliéru voľnej grafiky a ilustrácie. Ako ilustrátor sa Kállay podieľal na viac ako 90 knihách. Medzi najznámejšie patrí publikácia Alica v ríši zázrakov, ktorá vyšla v siedmich svetových jazykoch. Je autorom výtvarného návrhu poštovej známky 400. výročie konania Žilinskej synody, ktorá v roku 2011 vyhrala 1. miesto v súťaži o najkrajšiu rytú poštovú známku Európskej únie „Grands Prix de l'Art Philatlique“.

Karol
KÁLLAY

30. 7. 2011
Stanislav Zeman

Karol Kállay

* 26. apríl 1926, Čadca - † 4. august 2012, Bratislava
slovenský umelecký fotograf a dokumentarista, autor
reportážnych fotografických cyklov zo zahraničia,
monotematických publikácií a fotografií moderného odievania
pre domáce i zahraničné časopisy

Fotografoval profesionálne ako fotoreportér, módný fotograf,
portrétista a krajinár. Spolupracoval s poprednými parížskymi a
berlínskymi módnymi časopismi, fotil pre rôzne periodiká doma i
v zahraničí. Samostatne vystavoval od roku 1956. Má za sebou viac
ako 35 knižných publikácií a stovky výstav po celom svete. Móda a
akty bol názov výstavy, ktorú otvorili v žilinskej galérii Klasik 13.
Júna 2006. Výstava bola zostavená z reportážnych fotografií pre
svetové časopisy v priebehu 60. až 80. rokov minulého storočia.

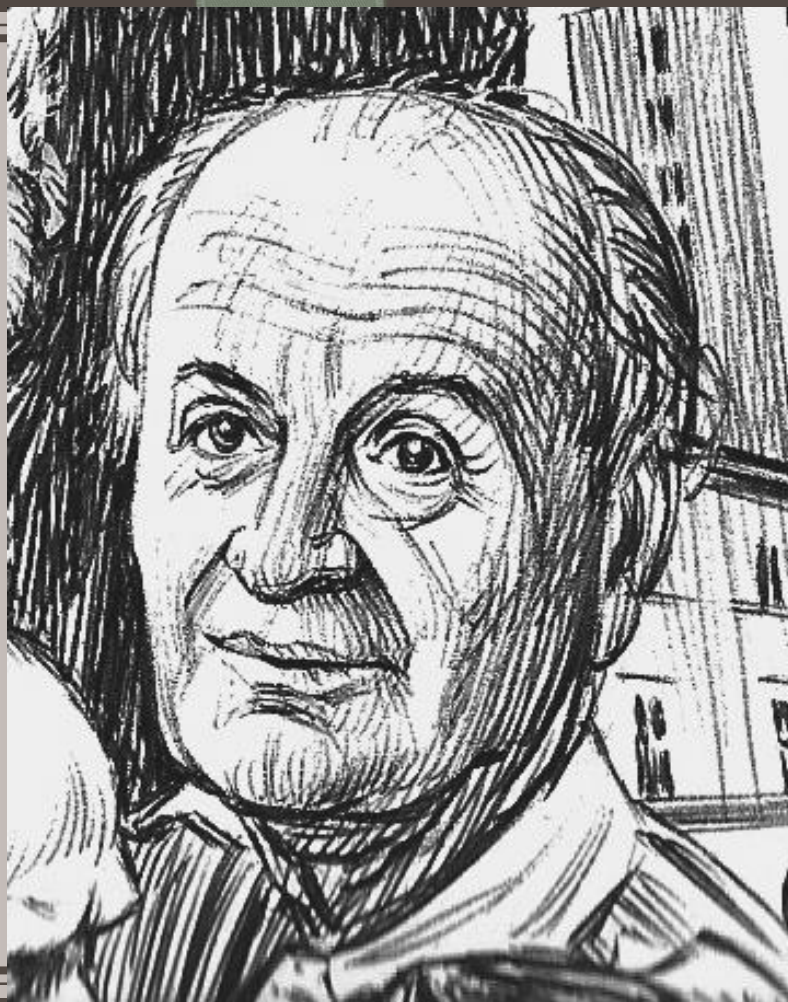
Ivan Kelly Köhler

* 13. júl 1944, Topolčany

fotograf, výtvarník, extravagantný a neprehliadnutelný milovník žien a jazzu, grafik, galerista

Je zakladateľom Slovenského jazzového festivalu, festivalu fašiangových masiek Carneval Slovakia, dramaturg SOHO Gallery v Žiline, koordinátor jazzového diania na Slovensku a užívateľ jedného z najväčších ateliérov v Žiline a na Slovensku. K fotografovaniu a jazzu sa dostal v šesťdesiatych rokoch.

V súčasnosti žije a pôsobí v Žiline.

Fero Král'

* 15. máj 1919, Liptovský Mikuláš - † 18. november 2008
Borinka pri Bratislave
maliar, textilný výtvarník, grafik, pedagóg

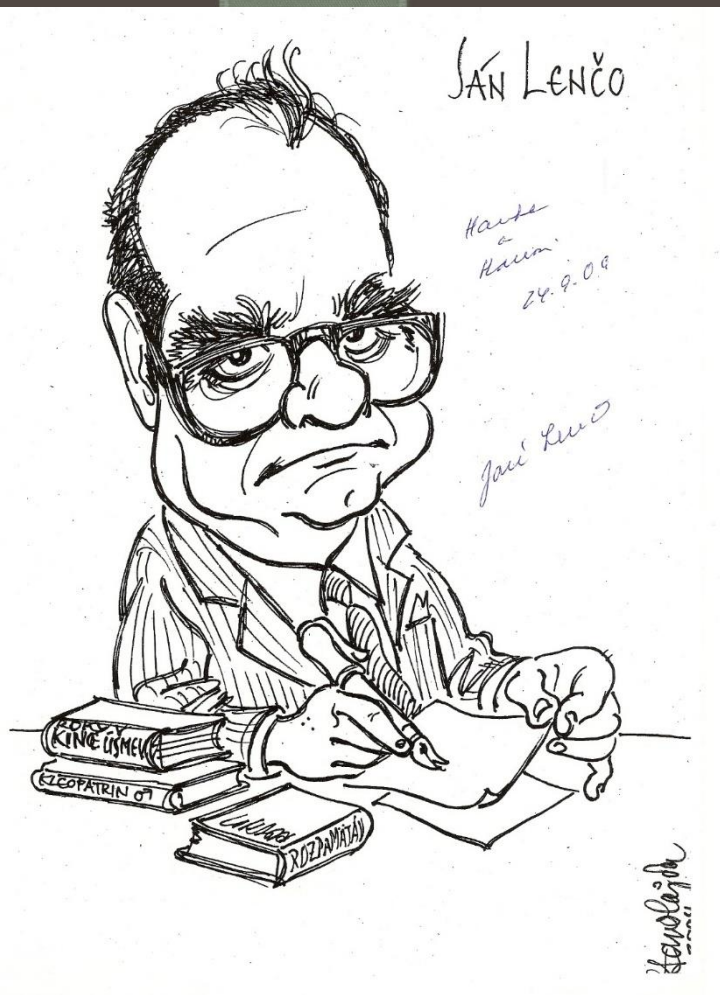
V Žiline pôsobil šesťdesiat rokov (1945-2005). Od roku 1959 mal ateliér na Kálove, neskôr na sídlisku Hliny VII. Maľoval Liptov, Oravu a Považie. Tvoril grafiku, kresbu, vitráže a mozaiku. Na žilinskej železničnej stanici cestujúcich upútajú vitráže zobrazujúce severozápadné Slovensko, ktoré vytvoril spolu s Róbertom Dúbravcom. Organizoval výtvarný život regiónu. Vychoval generácie mladých výtvarníkov a ovplyvnil aj rad slovenských umelcov.

Jozef Kroner

* 20. marec 1924, Staškov - † 12. marec 1998, Bratislava
slovenský filmový a divadelný herec

Už od detstva sa venoval ochotníckej činnosti. Od roku 1956 pôsobil v činohre SND v Bratislave až do roku 1984, keď odišiel do dôchodku. Účinkoval v mnohých televíznych filmoch a seriáloch – Kubo (1965), Živý bič (1966), Rysavá jalovica (1970), Ruže a sneh, Vôňa remesla, Slovácko sa nesúdi (1978, 1984), Sváko Ragan (1975), Nech žije deduško (1978). Film Obchod na korze získal v roku 1966 Oscara za najlepšie cudzojazyčný film, v ktorom herec stvárnil úlohu Tóna Brtku.

Ján Lenčo

* 23. október 1933, Žilina - † 1. november 2012, Žilina
slovenský spisovateľ, literárny kritik, recenzent, esejista,
prekladateľ, pedagóg

Autor vyše 20 kníh – románov a poviedkových súborov, kníh pre deti a historických próz. Vyštudoval slovenský jazyk a históriu na Filozofickej fakulte UK v Bratislave. Pôsobil ako redaktor vydavateľstva Slovenský spisovateľ v Bratislave, stredoškolský profesor, redaktor denníka Pravda, vedúci kina, pracovník Slovenskej knihy, či ako funkcionár Spolku slovenských spisovateľov, kultúrny organizátor a dopisovateľ. Zaradil sa medzi reprezentantov slovenskej spisby po celom svete. Jeho knihy boli preložené do mnohých cudzích jazykov, okrem iného aj do japončiny či gréčtiny. Skúsenosti zo svojho pedagogického pôsobenia a dlhoročné správcovstvo známeho žilinského kina tvorivo využil vo svojich prózach. Rodná Žilina sa stala jeho trvalým domovom.

Michal Novinski

* 4. október 1971, Žilina
hudobný skladateľ

Je autorom hudby desiatok divadelných hier, filmov a televíznych inscenácií na Slovensku aj v zahraničí. Za svoju tvorbu získal už niekoľko významných ocenení.

V roku 2010 získal ako jediný Slovák ocenenie Český Lev za hudbu do filmu oskarového režiséra Jana Svěráka Kuky sa vracia. Je autorom hudby väčšiny filmov dokumentaristu Pavla Barabáša. Za svoju prácu pre divadlo získal celkom tri ocenenia DOSKY za najlepšiu scénickú hudbu. Pravidelne komponuje hudbu k predstaveniam Slovenského národného divadla a Národného divadla v Prahe.

Stanislav 2012. II.

NÁVRH NA CELINOVU OBÁLKU

Fedor Fridrich Ruppeldt

* 1. jún 1886, Liptovský Svätý Mikuláš - † 25. august 1979, Žilina

publicista, kultúrny historik, prekladateľ, hudobník, politik, evanjelický biskup a žilinský farár

Po štúdiách pôsobil ako kaplán na viacerých miestach, bol farárom a biskupom Západného dištriktu evanjelickej a. v. cirkvi v Žiline, kde od roku 1952 žil na dôchodku. Z jeho rozsiahleho literárneho diela vynikajú politické a kultúrohistorické práce, v ktorých zdôvodňoval vytvorenie hospodárskeho, kultúrneho a politického centra v Turci.

Je autorom básnickej zbierky *Mati moja...!* (1927). Ako literárny a hudobný historik, kritik a teoretik sa zaoberal dielom Richarda Wagnera, zo slovenských spisovateľov Pavla Országha Hviezdoslava, Svetozára Hurbana Vajanského, Janka Jesenského a Jozefa Škultétyho, s ktorými udržiaval korešpondenčný styk. Z angličtiny prekladal beletriu, publicistiku i náboženskú literatúru, bol plodným autorom náboženskej literatúry a publicistiky.

Tomáš Ružička

* 11. december 1877, Gbely - † 21. jún 1947, Žilina
katolícky kňaz, sociálny a kultúrny pracovník, politik

Dobrodinec Saleziánskeho rádu v Žiline. Dva roky zastával úrad žilinského starostu (1927-1929). Už ako kaplán vyvíjal aktivity na zlepšenie sociálneho postavenia slovenského obyvateľstva. Zaslúžil sa o hospodársky rozvoj mesta Žiliny. Založil bytové družstvo, ktoré vybudovalo v Žiline 24 domov (tzv. Ružičkova kolónia) a 20 rodinných domov pre chudobných občanov.

Počas druhej svetovej vojny pomáhal rasovo prenasledovaným. Náboženskými úvahami a článkami z oblasti ovocinárstva, osvety a hospodárstva prispieval do slovenskej katolíckej tlače.

Peter Sagan

* 26. január 1990, Žilina
profesionálny cestný cyklista

Svoje prvé víťazstvo získal už v siedmich rokoch.

V žilinskom lesoparku zorganizovali saleziáni a Cyklistický spolok Žilina cyklistické preteky a Peter aj jeho brat Juraj zvíťazili vo svojich vekových kategóriách. V roku 2008 sa stal juniorským majstrom sveta a Európy na horských bicykloch.

Ako jediný na svete sa stal trikrát po sebe Majstrom sveta v cestných pretekoch. Na Tour de France sedemkrát vyhral zelený dres.

Je považovaný za jeden z najväčších talentov svetovej cyklistiky v súčasnosti, ktorý počas svojej profesionálnej kariéry vybojoval viac ako sto víťazstiev.

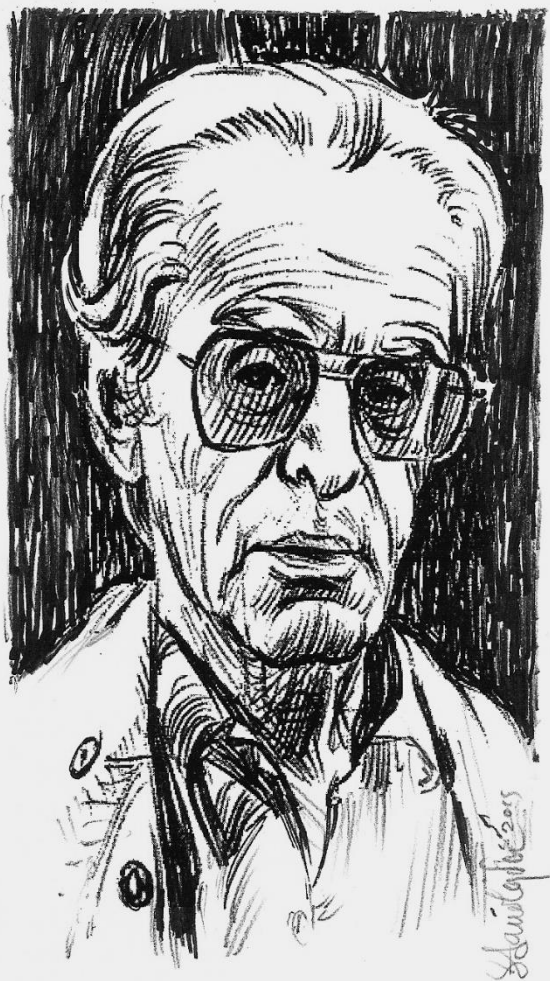
JURAJ TURZO
1567 - 1616

Strojník 2015
1/8
1/2

Juraj Thurzo /Turzo/

2. september 1567, Lietavský hrad - † 24. december 1616, Bytča
gróf, hlavný župan Oravy a palatín Uhorska, patrili medzi
najbohatších a najvplyvnejších veľmožov na prelome 16. a 17.
storočia

Narodil sa na Lietavskom hrade. Po smrti otca Františka Thurzu
sa v roku 1575 presťahoval spolu s rodinou na Bytčiansky
zámok. zúčastnil sa na početných protitureckých výpravách a
diplomatických rokovaníach. Vrchol Thurzovej životnej kariéry
znamenala jeho voľba za uhorského palatína v decembri 1609.
Bol predstaviteľom protestantskej šľachty na Slovensku.
Považovali ho za laickú hlavu evanjelickej cirkvi v Uhorsku.
V Bytči založil evanjelické latinské gymnázium. Ako palatín v
roku 1610 zvolal Žilinskú synodu, na ktorej bola vytvorená
organizácia evanjelickej cirkvi v Preddunajsku.

Mojmír Vlkoláček

28. december 1915, Unčovice, Česká republika - † 25. október 2007, Žilina
pedagóg, maliar, kresliar, amatérsky reštaurátor

Od roku 1950 pôsobil v Žiline ako gymnaziálny profesor a v 60. a 70. rokoch ako výtvarný pedagóg na Ľudovej škole umenia.

Venoval sa histórii Žiliny, o ktorej napísal vyše štyridsať spomienok a faktografických článkov doplnených vlastnými ilustráciami.

Bol autorom kresebných, akvarelových, ako i maliarskych pohľadov na historickú Žilinu. Veľmi ojedinelé sú jeho diela z oblasti sakrálnych námetov. Žilinskej verejnosti je známy objavením stredovekých fresiek v roku 1950 v Kostole sv. Štefana-kráľa na Dolných Rudinách, ktoré zo začiatku v tajnosti a neskôr aj oficiálne reštauruje. Bol spoluzakladateľom Zboru Žilincov (1990).

Jan Vrtílek

12. december 1906, Vyškov, Česká republika - † 10. marec 2000, Žilina

majster umeleckej knižnej väzby

Od roku 1928 pôsobil v Žiline. Zaoberal sa individuálnou umeleckou knižnou väzbou s použitím rôznych technologických postupov väzby do kože a pergamenu. Používal zdobiace techniky ako intarziu, mozaiku, aplikáciu a najmä ručné zlátenie. Jeho tvorba aj v súčasnosti patrí medzi ojedinelé skvosty v oblasti knižnej väzby. Zúčastňoval sa na prestížnych svetových prehliadkach knižárskeho umenia v Lipsku, Berlíne a vo Viedni. Remeslo zdedila dcéra Ľudmila Mlichová, ktorá v historických priestoroch na Hornom vale zachovala knižársku tradíciu až do roku 2016, kedy bola presťahovaná do Rosenfeldovho paláca.

Prezentáciu pre Vás pripravil
Nataša Lajdová, Ivana Uríková

Úsek regionálneho výskumu, dokumentov a informácií
v Krajskej knižnici v Žiline v zriaďovateľskej pôsobnosti
Žilinského samosprávneho kraja 2019

<http://www.krajskakniznicazilina.sk/>

https://www.facebook.com/pg/krajskakniznicazilina/photos/?ref=page_internal